İSLÂM İNANCINDA

CİN

Doç. Dr. A. Saim KILAVUZ

U.Ü. İlâhiyat Fak. Öğ. Üyesi

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER 3

ÖNSÖZ 5

BİRİNCİ BÖLÜM 7

CİN KELİMESİNİN SÖZLÜK VE TERİM ANLAMI, CİNLERİN DİĞER GÖRÜNMEZ VARLIKLAR ARASINDAKİ YERİ 7

İKİNCİ BÖLÜM 13

KUR'AN-I KERİM VE HADİSLERDE CİN 13

A. KUR'AN-I KERİM'DE CİN 13
B. HADİSLERDE CİN 21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 27

İSLÂM DÜŞÜNCESİNDE CİN 27

A. CİNLERİN MEVCUDİYETİ VE MAHİYETİ 27
1. İslâm Filozoflarından Fârâbî ve İbn Sînâ'ya Göre Cin *28*
2. Kelamcılara Göre Cin *30*

3. Çağımızda Cin Konusunda Ortaya Atılan Yeni Görüşler *33*
B. CİNLERİN MÜKELLEFİYET VE SORUMLULUKLARI 37
C. CİNLER ĞAYBI BİLEBİLİR Mİ? 40
D. CİNLER YER, İÇER VE EVLENİRLER 41
E. CİNLER GÖRÜLEBİLİR Mİ? 41
F. CİNLERLE İNSANLAR ARASINDAKİ ETKİLEŞİM 44
G. CİNLERİN AHİRETTEKİ DURUMU 48
H. LİTERATÜR 50

BİBLİYOGRAFYA 53

ÖNSÖZ

İnsanlar tarih boyunca Tanrı dışında görülmeyen, olağanüstü başka varlıklara da inanmışlar, çeşitli devirlerde ve coğrafî bölgelerde bu varlıkların iyilerine ve kötülerine değişik isimler vermişlerdir. Bu varlıklar bazan tanrılaştırılmış veya ikinci dereceden tanrısal varlıklar olarak görülmüş, bazan da insanî özellik ve nitelikler içinde düşünülmüştür. Hatta Hıristiyanlık ve Yahudilikte bile birbirine karıştırılmıştır. İslâm dininde Allah, melek, şeytan, cin ve peygamberin nitelikleri ve konumları tam olarak belirlenmiş olduğundan bir karışıklığa meydan verilmemiştir. Ancak zaman içerisinde müslümanların Kitap ve sahîh sünnetteki bilgilere dört elle sarılmak yerine, yabancı kültürlerden İslâm toplumuna intikal etmiş bulunan yanlış bilgilerle bilgilendikleri, çoğu hurafe olan bu tip yanlış bilgi ve kanaatlerin, Kur'an-ı Kerim ve sahîh sünnetin ortaya koyduğu esasların yerine geçirildiği görülmüştür. Bu durum günümüzde de devam etmektedir.Bir grup insan pozitif bilim adına cinleri inkar ederken, bunun tam karşısında

yer alan bir başka grup da -ki bunların bir bölümünün dini hayatla uzaktan yakından ilgisi yoktur. Maddeden ve modern hayattan bunaldıkları için bu tip manevî şeylere eğilim göstermektedirler- cinlere olduğundan fazla değer ve önem atfetmekte, dinin yasak saydığı alana girmektedir. Biz bu çalışmamızla Kur'an-ı Kerim ve sahîh hadislerin ışığı altında cinleri incelemeye, ifrat ve tefritten uzak ve eleştirel bir yaklaşımla, bu konuda fikir beyan edenlerin görüşlerini değerlendirmeye çalışacağız. Başarı Allah'tandır.

Kaplıkaya, 1994 A. Saim KILAVUZ

Birinci Bölüm

CİN KELİMESİNİN SÖZLÜK VE TERİM ANLAMI, CİNLERİN DİĞER GÖRÜNMEZ VARLIKLAR ARASINDAKİ YERİ

Arapça bir kelime olan cin, sözlükte örtmek, örtünmek, gizli kalmak ve gölgelemek anlamındaki **cenn** kökünden türeyen bir isim olup, tekili olan cinnî, "örtülü ve gizli şey" manasına gelir. Terim olarak, "duyularla idrak edilemeyen, insanlar gibi şuur ve iradeye sahip bulunan, ilahî emirlere uymakla yükümlü tutulan ve mümin ile kafir gruplarından oluşan, lâtîf, ruhanî - manevî varlık türü" anlamına gelir[1]. Cin topluluğuna "cinne" denilir[2]. Aynı kökten türetilmiş olan ve kendisini örten, duyular-

[1] Cin kelimesinin sözlük ve terim anlamı için bkz. Râğıb el-Isfahânî, el-Müfredât, s. 138-139; İbn Manzûr, Lisânu'l-arab, XIII, 92-95; Asım Efendi, Kâmûs Tercemesi, IV, 581; Zebîdî, Tâcu'l-arûs, IX, 165.

[2] Bu kelime bazı ayetlerde geçmektedir. Bkz. Hûd 11/119; es-Secde 32/13; en-Nâs 114/6.

dan gizlenen anlamındaki "cân" kelimesi, cinlerin atası ve cin anlamında kullanılmıştır[3]. Ğûl, ifrît ve si'lât adıyla bilinen varlıklar cinlerin çeşitli türlerini oluştururlar[4]. Eski Araplarda, aşağılık veya çok hareketli cin yahut insanla cin arası yaratık, "Hin" kelimesiyle ifade edilmiştir[5]. Bu kelime Türkçeye de geçmiş olup, muzip, açıkgöz, uyanık ve cin fikirli kişi için "Hin oğlu hin" denilir. Farsçada cin karşılığında peri ve dîv (dev) kelimeleri kullanılır.

Bazı Şarkiyatçılar, İncillerde ve diğer eski kitaplarda geçtiğini göz önünde bulundurarak, cin kelimesinin Latince kökenli "genie" veya "genius" kelimelerinden alınarak Arapçaya intikal ettiğini ve gizlenmek anlamına gelen "ictinan" kelimesinden türetilmesinin uzak bir ihtimal olduğunu ileri sürmüşlerdir[6]. Halbuki lugatler başta olmak üzere İslâmî kaynakların tamamı ve müslüman araştırıcılar bu kelimenin Arapça asıllı olduğunda görüş birliği içindedirler[7]. Nitekim Araplar

[3] Bu konuda geniş bilgi için bkz. A. Saim Kılavuz , Cân, DİA, VII, 139-140.

[4] Bkz. Kazvînî, Acâibu'l-mahlûkât, II. 236-237; Demîrî, Hayâtu'l-hayevân, I, 555-558; II, 32-37,130-134.

[5] Hanry Lammans, Ferâidü'l-luğa, I, 58.

[6] Bkz. W. M. Macdonald, Cin, İA, III, 192-193.

[7] Ahmed Muhammed Şakir, İslâm Ansiklopedisinin Arapça tercemesi olan Dâiratü'l-maârifi'l-islâmiyye'nin "cin" maddesine yazdığı bir dipnotta, cin kelimesinin Latince "genius" kelimesinden alınmış olduğu görüşünün delili olmadığı gibi bir

"karanlığı ile herhangi bir şeyi örttü ve gizledi" veya "hava karardı" anlamında "cenne aleyhi'l-leyl" veya "cenne'l-leyl" derler. Cinler de gözle görülemeyen, duyulardan gizlenmiş varlıklar olduğu için bu ismi almıştır. Ayrıca arapçada delilik ve deli anlamlarına gelen cinnet ve mecnûn kelimelerinde de aynı kökte bulunan göze görünmezlik ve örtme anlamlarıyla ilgi vardır. Çünkü delinin aklı cinnet hali ile sanki perdelenmiş gibi olmaktadır. Ağaçlarıyla altındakileri gölgeleyen ve örten bahçeye cennet, kişiyi koruyan kalkana micenne veya cünne, ana rahmindeki gözle görülmeyen çocuğa cenîn, bedenin içindeki kalbe cenân denilmesi de[8] cin kelimesinin Arapça kökenli olduğu görüşünü desteklemektedir. Nitekim W. M. Watt'ın da dediği gibi cin kelimesi Binbir Gece masallarının İngilizce tercemesinde "genie" olarak kullanılmış ve bu şekliyle İngilizceye girmiş olmalıdır. Çünkü cin denilen ruhanî varlıklara inanma eski Arap kozmolojisinin bir parçasıdır[9].

Cin kelimesinin biri genel diğeri özel olmak üzere iki anlamı vardır. Genel anlamına göre insan türünün karşıtı olan görünmez varlıklara cin denilir. Buna göre melekler ve şeytanlar da cin sözünün kapsamına girerler.

araştırmaya dayanmadığını söyler.Bkz. Dâiratü'l-maârif, VII, 111.

[8] 1 nolu dipnottaki kaynaklara ek olarak bkz.Şiblî, Ğarâibu ve Acâibu'l-cin, s. 19; Elmalılı, Hak Dini Kuran Dili, VII, 5382-5384.

[9] W. M. Watt, Modern Dünyada İslâm Vahyi (trc. Mehmet S. Aydın), s. 62.

Ancak bu durumda melekler ile cinler arasında özellik ve genellik sözkonusudur. Görülmeyen varlık anlamında her melek cindir fakat her cin melek değildir. Özel anlamda ise görünmez-manevî varlıkların bir kısmına cin denilir. Çünkü görünmez varlıklar:

a. Hayırlı olan, Allahın emrinden çıkmayan ve insana iyi şeyler ilham eden melekler,

b. İnsanı aldatan şerre yönelten şeytanlar,

c. Hem hayırlıları hem de şerlileri bulunan cinler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.[10] Bununla birlikte gözlerle görülemedikleri için meleklerin de cinden sayılması fikri bu konuda çeşitli karışıklıklara sebep olduğu için meleklere mutlak olarak cin demek yerine, onların cinlerden ayrı bir tür olduğunu belirterek cin kelimesinin insan ve melek dışındaki üçüncü bir varlık türünün adı olarak kullanılması, böylelikle meleklerin özel anlamdaki cin kavramıyla karıştırılmaması gerekir.[11] Çünkü Kur'an-ı Kerimde Cenab-ı Hakkın kıyamet günü inkarcıları toplayacağı, sonra meleklere hitaben "bunlar mı size tapıyordu?" diye soracağı, meleklerin "hâşâ, bizim dostumuz onlar değil, sensin. Onlar bize değil cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanıyorlardı." diye cevap vereceği bildirilmekte[12], meleklerin cin olmadığı açıkça ortaya konulmaktadır. Yine Kur'an-ı Kerimde cinlerin haber dinlemek için göğü yokladıkları

[10] Râğıb el-Isfahânî, Age, s. 138-139.
[11] Râzî, Mefâtîhu'l-ğayb, I, 82.
[12] Sebe' 34/40-41.

sonra bundan men olundukları ifade edilir.[13] Meleklerin ise kulak vererek haber çalmak gibi bir şeye ihtiyaçları yoktur. Onlar Allah neyi emrederse onu yapan varlıklardır. Ayrıca meleklerin nurdan, cinlerin ateşten yaratıldığı[14]; meleklerin masum olup cinlerin günah işledikleri; melekler yemez içmez[15], erkeklik ve dişilikle nitelenmezken[16], cinlerin yiyip içtikleri[17], erkeklik ve dişilikle nitelendikleri[18] ve meşhur görüşe göre İblisin zürriyetinden oldukları[19] gözönünde bulundurulursa meleklerle cinlerin ayrı varlıklar olması sözkonusudur. Yeri gelmişken belirtelim ki, İblis, isyan ederek Rabbinin buyruğu dışına çıkmış inkarcı cinlerdendir. "Hani biz meleklere: Adem'e secde edin, demiştik. İblis hariç olmak üzere onlar hemen secde ettiler. İblis cinlerdendi. Rabbinin emrinden dışarı çıktı."[20] ayeti onun cinlerden olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Gerçi "Hani biz meleklere secde edin demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı böylece kafirlerden oldu."[21] ayetinde İblisin meleklerle birlikte zikredilmesinden hareketle onu meleklerden sayma

[13] el-Cin 72/8-9.
[14] Müslim, Zühd, 60; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, VI, 153,168.
[15] Hûd 11/69-70.
[16] ez-Zuhruf 43/19.
[17] Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 32; Müslim, Salât, 150.
[18] er-Rahmân 55/56.
[19] Demîrî, Age, I, 298-299.
[20] el-Kehf 18/50.
[21] el-Bakara 2/34.

eğiliminde olanlar varsa da [22] durum böyle değildir. Çünkü bir önceki ayet İblis'in cinlerden olduğunu kesin bir biçimde ifade etmektedir.Ayette İblisin meleklerle birarada zikredilmesinin sebebi, onun Allaha ibadet ederek derecesini yükseltmiş ve manen melek seviyesine çıkmış olmasıdır. Allah Taâlâ tağlîb (çoğunludikkate alma) kuralı gereğince, çoğunluğu melekler teşkil ettiği için bu şekilde emretmiştir.[23] Ayrıca İblis meleklerden istisna edilirken, istisna edilen varlığın (müstesna = İblis), kendisinden istisna edilen (müstesna minh=melekler)den ayrı bir cins olması yani istisnanın "istisna-ı munkatı'"kabul edilmesi Arapça kurala göre caiz ve mümkün görülmüştür.[24] Ayrıca İblis günah işlerken, meleklerin günah işlemedikleri, Allahın emrini yerine getirdikleri [25], meleklerde üreme sözkonusu değilken, İblisin zürriyetinin olması[26] hususu da İblisin melek olmadığını göstermektedir.

---

[22] Bunların kimler olduğu hakkında bkz. Bağdâdî, Usûlü'd-dîn, s. 296-297; Demîrî, Age, I, 298.

[23] Teftâzânî, Şerhu'l-akâid (İslâm Akaidi, hzr. Süleyman Uludağ), s. 305; Ahmed Muhammed Şakir, Age, VII, 111.

[24] Bkz. Bağdâdî, Age, s.297; İbn Manzûr. Age, XIII, 98; Zebîdî, Age, IX, 165; Ahmed Muhammed Şakir, Age, VII, 111. Mutezile kelamcısı ve müfessir Zemahşerî, ilgili ayetteki istisnanın muttasıl bir istisna olduğunu söylemekle beraber munkatı' istisna sayılmasının da caiz olduğunu belirtir. Bkz. el-Keşşâf, I, 273.

[25] en-Nahl 16/50; el-Enbiyâ 21/26-28; et-Tahrîm 66/6.

[26] el-Kehf 18/50.

İkinci Bölüm

KUR'AN-I KERİM VE HADİSLERDE CİN

A. KUR'AN-I KERİM'DE CİN

Kur'an-ı Kerim'de cinni ifade etmek için cân, cin ve cinne kelimeleri kullanılmıştır. Cân kelimesi iki yerde yılan[27], beş yerde de cin anlamını ifade eder.[28] Kur'an-ı Kerim'de on defa zikredilmiş olan cinne beş yerde cünûn (delilik) anlamında kullanılırken[29], üç yerde cin topluluğu anlamında kullanılır.[30] "Allah ile cinler arasında da bir soy birliği uydurdular. Andolsun cinler de kendilerinin hesap yerine götürüleceklerini bilirler."[31] ayetinde iki defa geçen cinne kelimesinin melekleri mi

---

[27] en-Neml 27/10; el-Kasas 28/31

[28] el-Hicr 15/27; er-Rahmân 55/15,39,56,74.

[29] el-A'râf 7/184; el-Mü'minûn 23/25,70; Sebe' 34/8,46.

[30] Hûd 11/119; es-Secde 32/13; en-Nâs 114/6.

[31] es-Sâffât 37/158.

yoksa cinleri mi ifade ettiği konusunda ihtilaf edilmiştir. Müşriklerin, melekleri Allahın kızları kabul etmesini[32] bu sebeple Allah ile melekler arasında nesep uydurmalarını göz önünde bulunduranlar anılan ayetteki cinne ile meleklerin kastedildiği görüşündedirler. Diğer bir grup ise, aynı müşriklerin meleklerin analarının cinden şerefli kadınlar olduğunu söylediklerini, böylelikle bu cinlerle Allah arasında bir nesep uydurduklarını göz önüne alarak ayetteki cinne kelimesinin melekleri değil cinleri ifade ettiği görüşündedir.[33]

Cin kelimesi Kur'an-ı Kerim'de yirmi iki defa geçer.[34] Bunların hepsinde de melek ve insan olmayan üçüncü bir cins varlık kastedilir. Şeytan ise Kur'an'da seksen sekiz yerde geçmektedir. Bunlardan birinde ins şeytanı anlamında kullanılır.[35] Bir yerde ins ve cin şeytanları birlikte zikredilir.[36] Seksen altı yerde şeytan ile

[32] es-Sâffât 37/149-153E; ez-Zuhruf 43/19; en-Necm 53/27-28.
[33] Bu görüşler için bkz. Alî el-Bûlâkî, Ta'kîbât alâ ba'zı mâ yunşeru ve yuzâu, Mecelletu'l-Ezher, III, sayı 7, s. 1039. Zemahşerî, ayetteki cinne kelimesi ile meleklerin kastedildiğini, meleklerle cinlerin aynı cinsten varlıklar olduğunu söyler. Çünkü genel anlamıyla cin kelimesi melek, cin ve şeytanı kapsamına almakta ve görünmez varlık anlamını ifade etmektedir. Bkz. el-Keşşâf, III, 355.
[34] Bkz. M. Fuâd Abdülbâkî, el-Mu'cemu'l-mufehres, cin mad.
[35] el-Bakara 2/14.
[36] el-En'âm 6/112.

cin şeytanı kastedilir. Kur'an'da ins ve cin genellikle birbirinin karşıtı olarak birlikte zikredilmiştir.[37]

Kur'an-ı Kerim'de verilen bilgilere göre, cinnin atası veya cin demek olan cân, insanın yaratılışından önce, insana görünmeyen, gözeneklerden nüfuz ederek zehirleyen ve yakan ateşten (nâr-ı semûm)[38] veya herşeye karışabilen, nüfuz gücüne sahip saf ateşten (mâric)[39] yaratılmıştır. Yine Kur'an-ı Kerim, kafirlerin cinleri Allaha ortak koştuklarını, körükörüne O'na oğullar ve kızlar uydurduklarını[40], Allah ile cinler arasında bir soy bağı icad ettiklerini[41], cinlere taptıklarını ve inandıklarını[42], halbuki insanların ve cinlerin ancak Allah'a kulluk için yaratıldığını[43], her iki gruba da Allah'ın ayetlerini anlatan ve kıyamet günü konusunda uyaran peygamberler gönderildiğini[44], fakat bazı cinlerin ve insanların diğerlerini saptırdığını bildirerek[45], Cehennem için birçok

[37] Msl. el-En'âm 6/112,128; el-A'râf 7/38,179; Hûd 11/119; el-İsrâ 17/88; es-Secde 32/13; Fussılet 41/25,29; el-Ahkâf 46/18; ez-Zâriyât 51/56; er-Rahmân 55/33,39,56,74; el-Cin 72/5; en-Nâs 114/6.
[38] el-Hicr 15/27.
[39] er-Rahmân 55/17.
[40] el-En'âm 6/100.
[41] es-Sâffât 37/158.
[42] Sebe' 34/41.
[43] ez-Zâriyât 51/56.
[44] el-En'âm 6/130.
[45] Fussilet 41/29.

cin ve insan yaratıldığını[46], Cehennem'in tamamen cin ve insanlarla doldurulacağını ifade eder[47].

Kur'an-ı Kerim'den edinilen bilgilere göre, Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak için insanlarla cinler birbirlerine yardımcı olarak bir araya gelseler bile bunu başaramayacaklar[48]; Allah'ın verdiği güç olmadan hiç bir cin ve insan topluluğu, göklerin ve yerin çevresini aşıp geçemeyecektir[49]. Cennette de hiç bir insan ve cin tarafından dokunulmamış eşler bulunacaktır[50].

Hz. Süleyman'ın, cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan bir ordusu bulunduğu[51], cinlerin onun buyruğu altına verildiği, onun için mabetler, heykeller, büyük havuzlara benzer çanaklar ve taşınması güç kazanlar yapmak gibi ağır ve meşakkatli işlerde kullanıldığı[52] Kur'an'da haber verilmektedir. Hz. Süleyman, Sebe' melikesinin tahtını getirmek istediğinde cinden bir ifrîtin o henüz yerinden kalkmadan tahtı getireceğini ve bu güce sahip olduğunu söylemesi[53] cinlerin büyük bir güç ve sürate sahip olduğunu, çeşitli şekillere girebilecek ve ağır işleri görebilecek şekilde yaratıldıklarını göster-

[46] el-A'râf 7/179.
[47] Hûd 11/119; es-Secde 32/13.
[48] el-İsrâ 17/88.
[49] er-Rahmân 55/33.
[50] er-Rahmân 55/56, 74.
[51] en-Neml 27/17.
[52] Sebe' 34/12-13.
[53] en-Neml 27/39.

mektedir. Ayrıca Kur'an'da, Hz. Peygamber Kur'an okurken cinlerin kendisini dinlediği[54] bildirilmekte, onun "İnsanlardan ve cinlerden Allah'a sığınırım" demesi emredilmektedir[55]. Allah'ın buyruğuna karşı gelerek küfre düşmüş cinler olan şeytanlardan, Cenab-ı Hakk'ın gökte var edip süslediği burçları koruduğu fakat haber çalmak isteyen olursa da parlayan bir ateşin (şihab) onu kovaladığı[56], şeytanların yüce alemi asla dinleyemeyecekleri, her taraftan kovularak atılacakları, hele bir söz kapan olursa delici bir alevin onun peşine düşeceği[57] Kur'an'da bildirilen hususlar arasındadır.

Anılan ayetlerden başka Kur'an-ı Kerim'de cinlerden bahseden müstakil bir sure de vardır. Hicretten üç yıl önce Mekke'de indirilen ve Cin suresi adıyla bilinen sure yirmi sekiz ayetten müteşekkildir. Kur'an'nın yetmiş ikinci suresi olan bu surede, Kur'an dinleyen ve onun üstün belâğatı ile yüce gerçeklerinden etkilenip imana gelen cinlerin ilahî vahye duydukları hayranlık dile getirilirken vahyin etkili gücü ve çarpıcı özelliği ortaya konulmakta, Kur'an ayetlerinin ihtiva ettiği iman gerçeklerinin cinleri bile etkileyip yola getirdiği gözler önüne serilmektedir.[58] Aşağıda mealini verirken görüleceği gibi surenin muhtevası, Allahın birliği, yüceliği,

[54] el-Ahkâf 46/29-30; el-Cin 72/1.
[55] en-Nâs 114/1-6.
[56] el-Hicr 15/16-18.
[57] es-Sâffât 37/6-10.
[58] Emin Işık, Cin Suresi, DİA, VIII, 10.

gizli-açık her şeyi hakkıyla bildiği, cinler hakkında abartılmış bilgi ve inançların yanlışlığı ve asılsızlığı, Kur'an vahyinin cinler üzerindeki etkisi ve ahiret hayatının kesin olduğu gibi hususlardır.

Bismillahirrahmanirrahim

Rahman ve Rahim Olan Allahın Adıyla

1,2. (Rasûlüm) de ki: Cinlerden bir topluluğun (benim okuduğum Kur'an'ı) dinleyip de şöyle dedikleri bana vahyolundu: "Gerçekten biz, doğru yola ileten harikulade güzel bir Kur'an dinledik te ona iman ettik.

Artık kimseyi asla Rabbimize ortak koşmayacağız.

3. Gerçek şu ki, Rabbimizin şanı çok yücedir. O, ne eş ne de çocuk edinmiştir.

4. Doğrusu bizim sefih (ve beyinsiz) olanımız, Allah hakkında saçma şeyler söylüyormuş.

5. Halbuki biz, gerek insanlar gerekse cinler Allah hakkında asla yalan söylemezler sanmıştık.

6. Şu da gerçek ki, insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazı kimselere sığınıyorlar da, onların taşkınlıklarını artırıyorlardı.

7. Onlar da sizin sandığınız gibi, Alahın hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini sanmışlardı.

8. Doğrusu biz (cinler) , göğü yokladık, fakat onu sert bekçilerle, alev hüzmeleriyle (şihab) doldurulmuş bulduk.

9. Halbuki (daha önce) biz onun bazı kısımlarında (haber) dinlemek için oturacak yerler (bulup) otururduk. Fakat şimdi kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev hüzmesi (şihab) buluyor.

10. Bilmiyoruz, yeryüzündekilere kötülük mü murad edildi, yoksa Rabbleri onlara bir hayır mı diledi?

11. Gerçekten bizlerden salih olanlar da var olmayanlar da. Türlü türlü yollara ayrılmışız.

12. Artık şu gerçeği kesinlikle anladık ki, biz yeryüzünde bulunsak ta Allahı aciz bırakamayacağız, başka yere kaçmakla da elinden kurtulamayacağız.

13. Doğrusu biz o hidayet rehberi (Kur'an'ı) işitince ona iman ettik. Kim Rabbine iman ederse, artık ne ecrinin eksikliğe uğratılmasından ne de haksızlık edilmesinden korkar.

14. İçimizde Allaha teslimiyet gösteren (müslim)ler de var, hak yoldan sapanlar da var. Teslimiyet gösteren kimseler, doğru yolu arayanlardır.

15. Hak yoldan sapanlara gelince, onlar cehenneme odun olmuşlardır."

(Allah Taâlâ cinlerin bu sözlerini Hz. Peygambere vahyedip haber verdikten sonra şöyle buyurmaktadır)

16,17. Şayet doğru yolda gitselerdi, bu hususta kendilerini denememiz için onlara bol su verirdik. Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse, (Rabbin) onu gitgide artan çetin bir azaba uğratır.

18. Mescitler şüphesiz Allahındır. O halde Allah ile birlikte başkasına dua etmeyin.

19. Allahın kulu, O'na yalvarmaya (namaza) kalkınca, neredeyse onun etrafında keçe gibi birbirlerine geçeceklerdi.

20. (Rasûlüm) de ki: Ben ancak Rabbime yalvarırım ve O'na kimseyi ortak koşmam.

21. De ki:Doğrusu ben (kendiliğimden) size ne zarar verme ne de fayda sağlama gücüne sahibim.

22. De ki: Gerçekten (bana bir kötülük dilerse) Allaha karşı beni kimse himaye edemez. O'ndan başka sığınacak varlık ta bulamam.

23. (Benim yaptığım) ancak Allah katından olanı, O'nun gönderdiklerini tebliğdir. Artık kim Allah ve Rasûlüne isyan ederse, muhakkak ki, ona içinde ebedi kalacakları cehennem ateşi vardır.

24. Sonunda tehdit edilip durdukları şeyi gördükleri zaman, yardımcısı en zayıf, sayıca en az olan kimmiş, bileceklerdir.

25. De ki: Tehdit edilegeldiğiniz şey yakın mıdır? Yoksa Rabbim onun için uzun bir süre mi koyar, ben bilmem.

26. O, bütün ğaybı bilir. Ğaybına kimseyi muttali kılmaz.

27. Ancak (bildirmeyi) dilediği peygamber bunun dışındadır. Çünkü O, bunun önünden ve ardından gözcüler alar.

28. Ki böylece onların, Rablerinin gönderdiklerini hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsin. Allah onların nezdinde olup bitenleri çepeçevre kuşatmış ve herşeyi bir bir saymıştır.

Yukarıdaki mealde görüldüğü gibi surenin ilk yarısını teşkil eden ilk onbeş ayetteki cinlerin diliyle ifade edilmiş olan dinî gerçekler, ikinci yarısında (16-28. ayetler) ya doğrudan ilahî ifadeler şeklinde veya Hz. Peygambere söyletilmek suretiyle tekrar dile getirilir. İlk bakışta aynı şeyleri tekrar eder nitelikte görünen bu ikinci grup ayetin surede yer alışı, vahiy bilgisinin -cinlerin elde ettikleri de dahil- her türlü bilgi ve habere üstünlüğünü vurgulama ve sıradan bir bilgi olmadığını belirtme hikmetine bağlı olmalıdır. Nitekim ilk çağlardan beri cinlerden bilgi toplamak peşinde koşanlar ve bu uğurda ömür tüketenler, bütün insanlığın değil bir tek insanın hidayetine yetecek kadar bilgi birikimi elde edememişlerdir.

Ortaya koydukları bazı bilgi kırıntıları ise son derece çelişkili ve tutarsız şeylerden ibarettir.[59]

Cinler, duyu organlarıyla algılanamayan manevî varlıklardır. Melek inancında olduğu gibi onlar hakkında tek bilgi kaynağı vahiydir. Bu sebeple kelam alimlerine göre cinlerin varlığı sadece vahiy yoluyla bilinip isbat edilebilir. Hiçbir etki altında kalmadan düşünebilen insan aklı da cinlerin varlığını imkansız görmez. Bunun içindir ki, varlıkları tartışma götürmeyecek tarzda Kur'an'la sabit olduğundan cinlerin varlığını inkar edenlerin küfrüne hükmedilir. Kur'an-ı Kerim'de cinlerle ilgili ayetleri ve muhtevasını inkar da aynı hükmün kapsamında düşünülür. Çünkü böyle bir şey tevatüren sabit dinî bir akideyi inkar anlamına gelmektedir. Ancak cinlerle ilgili hadisler tevatür derecesine ulaşamamış meşhur veya âhâd haberlerdir. Bunların muhtevasını inkar eden ise kafir sayılmaz.

B. HADİSLERDE CİN

Hadislerde de cinlerle ilgili bazı bilgiler bulunmaktadır. Bu hadislerden birinde meleklerin nurdan, cinlerin herşeye karışabilen nüfuz gücüne sahip saf ateş (mâric) ten yaratıldığı belirtilir.[60] Bazı hadislerde her insanla birlikte cin veya şeytandan bir arkadaşının bulun-

---

[59] Emin Işık, Ag. madde, VII, 11

[60] Müslim, Zühd, 60; Ahmed b. Hanbel, Age, VI, 153,168.

duğu bildirilmiş[61], Hz. Peygambere "Senin de mi ey Allah Elçisi?" diye sorulması üzerine

- "Evet, ancak Allah ona karşı bana yardım etti de ben onun şerrinden emin oldum." veya "o müslüman oldu da bana hayırdan başka bir şey emretmiyor." cevabını vermiştir.[62] Hadiste geçen cinlerin, Kur'an-ı Kerim'de cin şeytanları olarak kendilerinden söz edilen[63] kötü cinler olması muhtemeldir.

Bir kısım hadislerde de cinlerin yiyip içtikleri azıklarının kemik ve tezek artığı olduğu, bu sebeple kemik ve tezek artığı ile istinca edilmemesi gerektiği[64]; Kur'an okumanın cinlere karşı etkili olduğu, onların semadan haber çalmalarını engellediği haber verilmektedir.[65] Rasûl-i Ekrem'in bir münacatında insanların ve cinlerin ölümlü olduğu ifade edilmektedir.[66]

Peygamber Efendimiz, cinlerin ve şeytanların gök haberlerini çalınca, haberi alanın hemen altında olana, o da alttakine, nihayet en alttakinin de sihirbaz ve kahinin kalbine bu haberi ilka ettiğini, bazan alev hüzme-

[61] Müslim, Salât,260; Sıfatü'l-münâfikîn,69; Ahmed b. Hanbel, Age, VI,115.
[62] Müslim, Sıfatü'l-münâfikîn, 69.
[63] el-En'âm 6/112.
[64] Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 32; Müslim, Salât, 150; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 47.
[65] Buhârî, Ezân, 105; Tefsîr, Sûre: 72/1-2; Müslim, Salât, 149.
[66] Buhârî, Tevhîd, 7; Müslim. Zikr, 67.

lerinin (şihab), çalınan bilgi diğerlerine ulaşmadan yetiştiğini, bazan da bilgilerin kahinlere kadar ulaştığını, kahinin de buna yüz yalan kattığını, gökten işittiği doğru söz sayesinde de kahinin yalanlarına inanıldığını bildirmiş kahinlerin cinlerden yararlandıklarını haber vermiştir.[67]

Bir başka hadiste, O'nun namazını bozdurmak isteyen cin taifesinden bir ifrîti yakaladığı, ashabına göstermek için mescidin direklerinden birine bağlamak istediği, fakat Hz. Süleyman'ın "Ya Rab bana mağfiret et ve benden sonra kimseye nasib olmayacak bir mülkü bana bağışla"[68] dediğini hatırlayarak bundan vaz geçtiği ve ifrîti serbest bıraktığı bildirilmiştir.[69] Anılan hadisten, cinnin görülebilecek bir yapıya bürünebildiği anlaşılmaktadır. Bir diğer hadis ise insanlardan bir grubun cinlerden bir gruba taptıklarını, sonunda cinler müslüman olunca, insanların hala cinlerin önceki dinine tutunup kaldıklarını ifade eder.[70]

Çeşitli rivayetlerden anlaşıldığına göre cin heyeti Hz. Peygambere muhtemelen birden fazla gelmiştir. Cin heyetinin, Mekke, Hacûn ve Bakî' de geldiğinde, Hz. Peygamberin yanında İbn Mes'ûd'un, Medine'nin dışında geldiğinde Zübeyr b. el-Avvâm'ın, bazı seferlerde

[67] Bkz. Buhârî, Tefsîr, Sûre: 34/1.
[68] Sâd 38/35.
[69] Buhârî, Salât, 75; Müslim, Mesâcid, 39.
[70] Buhârî, Tefsîr, Sûre: 17/8.

geldiğinde de Bilâl b. el-Hâris'in bulunmakta olduğu nakledilmiştir.[71]

"Cin Kıssası" adıyla şöhret bulan Hz. Peygamberin cinlerle olan görüşmesi şöyle cereyan etmiştir: Hz. Peygamber Tâif dönüşünde veya -daha güçlü bir ihtimale göre- Tâif'ten Mekke'ye dönüp birkaç sahabiyi yanına alıp Sûk-ı Ukâz'a doğru giderken[72], gökten haber almalarına engel olan şeyin ne olduğunu tesbit için gönderilen cin heyeti, Nahle' de Hz. Peygamberi sabah namazı kılarken bulmuşlar, O'nun namazda iken okuduğu Kur'an'ı işitince de, semadan haber almalarına engel olan şeyin bu olduğunu anlayarak namazdan sonra kavimlerine korkutucu olarak dönmüşler[73], "Ey kavmimiz doğru yola ileten harikulade güzel bir Kur'an dinledik te ona inandık. Artık kimseyi Rabbimize asla ortak koşmayacağız."demişlerdir.[74] Bu rivayet bazı hadis kaynaklarında "Rasûlullah cinlere ne Kur'an okumuş ne de onları görmüştür"cümlesiyle başladığından[75], sözkonusu olayda Hz. Peygamberin, kendisinden Kur'an dinleyen cinleri görmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca Cin Suresinin başında olayın Hz. Peygamberin ağzından "ûhıye ileyye=bana vahyolundu" şeklinde ifade edilmesi

[71] Şiblî, Age, s. 69. Ayrıca bkz. Demîrî, Age, I, 291.
[72] Bkz. Ahmed Naim, Tecrîd-i Sarîh Tercemesi, II, 761.
[73] el-Ahkâf 46/29-31.
[74] el-Cin 72/1-2.İlgili kıssa için bkz. Buhârî, Ezân, 105; Tefsîr, Sûre: 72/1-2; Müslim, Salât, 149.
[75] Müslim, Salât, 149; Tirmizî, Tefsîr, 70.

de Rasûl-i Ekrem'in cinni görmediğini, cinnin kendisini dinlediğinden haberdar olmadığını, bu hususun vahiyle kendisine bildirildiğini göstermektedir.[76] Cin Suresi nazil olduktan sonraki olaylarda ise Peygamber Efendimiz, cinlerle birlikte gidip onlara Kur'an okumuştur. İbn Mes'ûd'tan rivayet edilen bir hadiste, bir gece Hz. Peygamberin kaybolduğu, ashabın sabaha kadar merakla beklediği, sabah olunca Hira tarafından teşrif ettikleri, kaybolmasının sebebi sorulduğunda da cin taifesinin davetçilerinin geldiğini, kendisinin de yanlarına varıp Kur'an okuduğunu söylediği, sonra da ashabını götürüp cinlerin izlerini ve yaktıkları ateşin kalıntılarını gösterdiği anlatılır.[77] Hz. Peygamberin cinleri görüp görmediği konusundaki rivayetlere ileride temas edilecektir.

[76] Ahmed Naim, Age, II, 766-767; Kamil Miras, A. esr, X, 46-48.
[77] Müslim, Salât, 150.

Üçüncü Bölüm

İSLÂM DÜŞÜNCESİNDE CİN

Cinlerle ilgili ayet ve hadislerin yorumu ile bu konuda nakledilen çeşitli rivayet ve olaylar İslâm literatüründe kendine has bir yer işgal etmiş, ayrıca cinlere ve şeytanlara tesir edip onları itaat altına alma yollarını konu edinen bir ilim dalı da teşekkül etmiştir. İslâm kaynaklarında cinlerin mevcudiyeti ve mahiyeti, özellikleri, insanlarla ilişkileri, peygamberleri, ahiretteki durumları gibi hususlar onlarla ilgili tartışmaların ana konularını oluşturmuştur.

A. CİNLERİN MEVCUDİYETİ VE MAHİYETİ

Eski Asur-Babil, Eski Yunan, Roma, Çin, Japon, Hind, Türk ve Cahiliye Arab toplumlarıyla, Eski İran dinleri, Yahudilik ve Hıristiyanlıkta varlıkları şöyle

veya böyle kabul edilmiş bulunan[78] cinlerin mevcudiyeti konusunda eski filozoflar da fikir beyan etmişler, bir grup felsefeci mücerred (soyut) varlıkların, cüz'î şeyleri idrakinin ve gözle görülmelerinin imkansızlığını ve akılla isbat edilemeyişlerini ileri sürerek cinlerin varlığını inkar etmiş, duyu ve akıl yoluyla idrak edilemeyen her şey gibi cinleri de yok saymış; bir kısmı da cinlerin varlığını kabul ederek onlardan "ervâh-ı süfliyye" veya çeşitli konularda tasarruf ve tesir kabiliyeti olan "ervâh-ı mücerrede" diye söz etmiştir. Bu ikinci grup süflî ruhların zayıf olmaları sebebiyle daha çabuk hareket ve icabet ettiklerini, halbuki felekî ruhların kuvvetli olmaları sebebiyle hareket ve icabetlerinin zayıf olduğunu söylemişlerdir.[79]

1. İslâm Filozoflarından Fârâbî ve İbn Sînâ'ya Göre Cin

İslâm filozoflarından Fârâbî, insanların aksine cinleri konuşmayan (ğayr-ı nâtık) ve ölmeyen (ğayr-ı mâit) canlılar olarak kabul eder. O, canlıları dört gruba ayırır:

a. Konuşan ve ölen canlı varlık yanı insan,

b. Konuşan fakat ölmeyen canlı varlık yanı melek,

[78] Önceki din ve toplumlardaki cin telakkileri için bkz. M. Süreyya Şahin, Cin, DİA, VIII, 5-8.

[79] Bkz. Râzî, Age, I, 79; XXX, 148E; Tehânevî, Keşşâfu ıstılâhâti'l-fünûn, I, 261-262.

c. Konuşmayan ve ölen varlık yanı hayvan,

d. Konuşmayan ve ölmeyen canlı yanı cin.[80]

Fârâbî kendisine yöneltilen "siz cinni konuşmayan varlık diye tanımlıyorsunuz. Halbuki Kur'an'da cinlerden bir topluluğun Kur'an dinleyip te 'Gerçekten biz harikulade güzel Kur'an dinledik' dedikleri ifade buyuruluyor. Bu ikisi birbiriyle çelişik değil mi? Konuşmayan nasıl dinler ve nasıl söyler?" sorusuna şöyle cevap vermiştir: "Canlı, canlı olmak konumu ve özelliği ile işitebilir ve söyleyebilir. Çünkü söylemek (kavl) ve telaffuz etmek, konuşmak (nutk) denilen ayırdedici özellikten ayrı bir şeydir. Fârâbî cinnin ölmez olması hususunda ise, İblisin, Cenâb-ı Haktan insanların tekrar dirilecekleri güne kadar süre talep etmesini ve Allah Taâlâ'nın bu mühleti vermesinden sözeden ayeti[83] delil getirir.[84] Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın da dediği gibi[85] ayet ile istidlal eksiktir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in bir başka yerinde İblis'e bilinen bir vakte kadar mühlet verildiği ifade edilir.[86] Verilen bilgilerden de anlaşıldığına göre Fârâbî cinnin varlığını inkar etmemiş ancak konuşmayan ve ölmeyen canlı demekle

[80] Fârâbî, Mesâilu müteferrika (el-Mecmû' içinde), s. 90-91.

[81] el-Cin 72/1.

[82] Fârâbî, Age, s. 91.

[83] el-A'râf 7/14-15.

[84] Fârâbî, Age. s. 91.

[85] Elmalılı, Age, VII, 5387.

[86] el-Hıcr 15/38; Sâd 38/81.

isabet edememiştir. Bunun yerine ölen, gizli canlı deseydi yanılmamış olurdu.[87]

İbn Sînâ da cin kelimesine "çeşitli şekillere girebilen, şeffaf yapılı ve konuşan lâtîf canlı" anlamını vermiştir. Ancak O'na göre bu tarif, cinnin varlık olarak mahiyetini açıklığa kavuşturmayıp, sadece cin isminin kavram olarak ne anlama geldiğini göstermektedir.[88] Fahreddin er-Râzî ile onun görüşüne katılan bazı alimler, İbn Sînâ'nın bu açıklamasından hareketle, onun, cinnin sadece adını kabul edip dış dünyadaki verlığını inkar ettiği sonucuna varmışlardır.[89] Buna karşılık Elmalılı M. Hamdi Yazır, haklı olarak, İbn Sînâ'nın, mahiyetleri hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olunamadığı için cinlere ait gerçek bir tarifin yapılamayacağına işaret etmek üzere söylediği bu sözden cinlerin varlığını inkar ettiği sonucunun çıkarılamayacığını belirtmiştir.[90]

2. Kelamcılara Göre Cin

Daha önce de söylediğimiz gibi kelam alimlerine göre cinlerin varlığı sadece vahiy yoluyla bilinip ispat edilebilir. Akıl da, duyu organlarının verilerine dayanan pozitif bilimler de cinlerin varlığı veya yokluğu

[87] Elmalılı, Age, VII, 5387.
[88] İbn Sînâ, Risâletü'l-hudûd (Tis'u resâil fi'l-hikme ve't-tabîiyyât içinde), s. 90.
[89] Bkz. Râzî, Age, XXX, 148; Tehânevî, Age, I, 262.
[90] Elmalılı, Age, VII, 5387.

konusunda bir şey ileri süremezler. Çünkü cinler gözlem ve deneye dayanan pozitif bilimlerin ilgi alanı dışında kalan fizikötesi varlıklardır. Hiç bir etki altında kalmadan düşünebilen insan aklı, cinlerin varlığını imkansız görmez. Aklın caiz ve mümkün gördüğü cinlerin mevcudiyeti, tartışma götürmeyecek şekilde Kur'an'la sabit olduğundan cinleri inkar edenlerin küfrüne hükmedilir.

Cinlerin varlığını kabul eden kelamcılar onların Kur'an'da da ifade edildiği gibi[91] "nâr-ı semûm" ve "mâric min nâr"dan yaratıldığını söylemişlerdir. Nâr-ı semûm, insana görünmeksizin gözeneklerden nüfuz ederek zehirleyen, öldüren ve yakan ateş veya ateşin alevi diye tefsir edilirken, mâric min nâr ise saf ateş, ateşin siyahı ile karışmış olan alev olarak anlaşılmıştır. Buna göre cin, insan yaratılmadan önce, çalkalanıp duran, her şeye karışabilen, elektrik gibi nüfuz gücüne sahip bir ateşten yaratılmıştır.[92] Bu konuda bir başka görüş, meleklerin ateşin nurundan, cinlerin alevinden, şeytanların da dumanından yaratıldığı şeklindedir.[93]

Kelamcıların, cinlerin mahiyeti konusundaki görüşlerini iki noktada toplamak mümkündür:

[91] el-Hicr 15/27; er-Rahmân 55/17.
[92] Elmalılı, Age, VI, 4670.
[93] Kazvînî, Age, II, 233-234.

a. Cinler kendi başına kaim olan gayr-ı maddî cevherlerden oluşur. Ne cisimdirler, ne de cisimlere hulûl etmiş cismanî varlıklardır. "Ne cisim, ne de cismanîdirler" şeklinde nitelenmeleri onların Allah'a denk ve benzer olmalarını gerektirmez. Çünkü ne cisim ne de cismanî olmak, bir olumsuzluk (selb)tur. Selbî sıfatlarda müşterek olmak, hakikat ve mahiyette müşterek olmayı zorunlu kılmaz.[94] Bu görüşü benimseyenlerden biri olan Gazzâli'ye göre melekler, cinler ve şeytanlar gayr-ı maddî cevherden oluşmaları açısından birbirlerine benzemekle birlikte -araz oluş noktasında aralarında benzerlik bulunan renk, ilim ve kudretin tür olarak birbirlerinden ayrı oluşları gibi- farklılık arzederler.[95]

b. Cinler maddî cevherlerden oluşmuştur ve cisimdirler. Ebu'l-Hasan el-Eş'arî ve Bâkıllânî başta olmak üzere bu görüşü benimseyen Eş'arilerin çoğunluğuna göre, hayat için bünye şart olmadığından her şeye gücü yeten Allah, cinleri duyularla idrak edilebilen bünyeleri olmaksızın yaratmıştır.[96] Hayat için bünyeyi şart koşan mutezile alimleri, cinleri basît ve rakîk cisimler olarak nitelemiştir.[97] Hanbelî alimlerden Ebû Ya'lâ el-Ferrâ'ya göre cinler rakîk veya kesîf olabilen bileşik

[94] Râzî, Age, XXX, 148; Elmalılı, Age, VII, 5388.
[95] Gazzâli, el-Madnûnu'l-kebîr, s. 16.
[96] Râzî, Age, XXX, 149 vd.; Teftâzânî, Şerhu'l-makâsıd, III, 368; Elmalılı, Age, VII, 5389-5390.
[97] Râzî, Age, XXX, 151 vd.;Şiblî, Age, s.28.

(müellef) cisimlerdir.[98] Bir başka hanbelî alimi İbn Teymiyye'ye göre cinler emir ve nehye muhatap olan, hür irade ile iş yapan, akıllı ve canlı varlıklar olup, insan vb. varlıklarla kaim araz ve sıfat cinsinden şeyler değildirler.[99] Tarihçi ve toplum bilimci İbn Haldûn ise bu konuda selefî bir tavır sergileyerek, duyularla algılanamadıklarından ve neye delalet ettikleri bilinemediğinden Kur'an'da geçen melek, ruh, cin gibi kavramların mütesabihattan kabul edilmesi gerektiğini söylemektedir.[100]

3. Çağımızda Cin Konusunda Ortaya Atılan Yeni Görüşler

Çağımızda her şeyi madde, deney, pozitif bilim verileri ve duyular alemiyle açıklamaya çalışan, fizikötesi alem ve varlıkları, bu arada cinlerin varlığını da inkar eden materlayalist ve pozitivist yaklaşımların yanında, onların mevcudiyetini kabul edip, mahiyetleri ve nitelikleri konusunda yeni bir takım açıklamalar getiren görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşlerin başlıcaları şunlardır:

a. Cinler, vaktiyle bir gezegende yaşayan daha sonra bu gezegenin komşu gezegenin çekim gücüyle dağılması sebebiyle üzerindeki hayatın kalıntılarıyla

[98] Şiblî, Age, s. 28.
[99] İbn Teymiyye, Mecmûu'l-fetâvâ, XIX, 10.
[100] İbn Haldûn, Mukaddime (trc. Süleyman Uludağ), II, 1096.

yeryüzüne gelmiş varlıklar olup, insandan önceki tekamül safhasının yaratıklarıdır. Yeryüzündeki cin kavmi fesat çıkartmış ve kan dökmüş sert mizaçlı varlıklardır. Bu görüşe göre "cannı ateşten bir mâricden yarattık"[101] ayetindeki mâric, ateşten katılan demektir. Bu deyim, karbon bileşimlerinin ilki olan karbon asidini ifade eder. O halde cinler, karbon asidinden yaratılmıştır.[102] Bu görüş Cin suresi 72/8-9 ayetlerinin tevili zorlanarak delillendirilmek istenmiştir.

b. Cinler, maddeye nüfuz edici ve dumansız ateşten yani ışınlardan ezelde yaratılmış, varlığını ve canlılığını ruhtan alan varlıklardır. Cinnin, kendi varlığını bilmesi, perisperiye (rûh-i hayvânî) bürünmesinden itibaren olmaktadır. Bu da bir anlamda cinlerin doğumu demektir. Mutlak manadaki ölümleri kıyametle meydana gelecek olan cinlerin, basit ölümleri, kendileri için belirlenmiş sürenin sonunda perisperilerinden soyunmaları tarzında olmaktadır. Yine bu görüşe göre cinlerin kendi öz zamanlarına göre altmış-yetmiş yıl olan ömürleri insanlara göre bin yıla yakın olduğundan, insanların bilmediği bazı şeyleri bilmeleri mümkündür. Onlar geçmiş bir takım olayları bilebilirler. Bu da seyyal bir yapıya sahip olmaları ve maddeyle kayıtlı bulunmamalarındandır. Cinlerin yapıları çok gelişmiş olmakla beraber düşünce ve şuur açısından insandan geridirler. Ruh çağırma denilen şey bazı insanların cinlerle temas kurmasıdır.[103] UFO (Unidentified Flying Objects=Bilinmeyen Uçan Objeler) veya onlarla gelen kişiler görüntüsünü veren varlıklar cinlerdir.[104] Bu görüşte yer alan cinlerin ezelde yaratıldığı fikri ile doğum ve ölümlerinin olduğu fikri bir çelişki oluşturmaktadır. Ayrıca cinler, insanlar gibi sonradan yaratılmış (hâdis) varlıklardır. Bu görüşün, cinlerin varlık ve canlılığını kendisinden aldıkları şey olarak ileri sürdüğü ruh da kelamcılara göre sonradan yaratılmıştır, ezelî değildir.[105]

c. Maddeyi son derece yoğun bir enerji, enerjiyi de son derece seyrek bir madde olarak ele alan bir görüşe göre cinler akıllı enerjidirler. Enerjinin ölümlü olması sebebiyle ölürler. Cinler, maddî unsurlarla uğrama biçiminde teğetleştikleri gibi, melekût alemle de teğetleşebilirler ve bu yolla Mele-i A'lâ'yı dinleyerek geleceği öğrenmek isterler. Fakat cinlerin bu mekanizması Kur'an'da da ifade edildiği gibi yasaklanmış[106], dinleme mevkilerinde kendilerini izleyen ve gözetleyen sert bekçiler olan kozmik şihaplar oraya gelen cinleri yakmıştır.[107] Bu görüşe göre de dünya atmosferinde

[101] er-Rahmân 55/15.
[102] Bkz. Sâdettin Evrin, Çağımızın Kur'an Bilgisi, I, 254-256.

[103] Bkz. Ahmed Hulusi, Din-Bilim Işığından Ruh İnsan Cin, s. 61-72.
[104] Ahmed Hulusi, Age, s. 171-176.
[105] Bkz. Harpûtî, Tenkîhu'l-kelâm, s. 147-148; A. Saim Kılavuz, Anahatlarıyla İslâm Akaidi ve Kelama Giriş, s. 237-238.
[106] es-Sâffât 37/8-10.
[107] M. Hans Ayberg, Arzdan Arşa Sonsuzluk Kulesi, II, 69-72, 85-86, 122-123.

gözüken UFO'lar cinlerdir. Uzaylılar uydurması da cinler tarafından tezgahlanmaktadır.[108]

d. Cinler ateşin siyahıyla karışmış olan alev (mâric)den, bir başka ifade ile ışınların biraz daha yoğunlaşıp maddeye yaklaşmış şeklinden yaratılmıştır. Bu görüşe göre yaratılış sırası melek, cin, insan şeklindedir. Melek tamamen soyut ruhtur. Ruhun hiçbir maddî özellik almayıp ancak belli bir şekle (kalıba) sokulmasıyla melek yaratılmıştır. Biraz maddeye yaklaşmakla birlikte ruhanî tarafı fazla olan varlık ise cindir. Ruhanî ve maddî yönü dengeli biçimde yaratılan varlık ise insandır. Melek tamamen soyut ruh olduğundan ve maddî hiç bir yönü bulunmadağından kötülüğe eğilimi yoktur. Cin lâtîf cisim olmakla birlikte maddî yönü dolayısiyle iyi ve kötülüğü eğilimi olan fakat madde ve ruhanîyet dengeli olmadığı için kötülük ve hafiflik tarafı ağır basan varlıktır. Yaptığı işler kendi şuurlarına dayandığından dolayı sorumludurlar.[109]

e. Cinler, bazı hastalıkların sebebi olan mikroplardan ibarettir.[110]

Yukarda zikrettiğimiz cinlerin mahiyetlerinin karbon asidinden, ezelde var edilen ışınlardan,

[108] M. Hans Ayberg, Age, II, 70.
[109] Süleyman Ateş, İnsan ve İnsanüstü Ruh Melek Cin İnsan, s. 19-20.
[110] Reşîd Rızâ, Tefsîru'l-Menâr, III, 96; VII, 319; VIII, 364.

UFO'lardan ve enerjiden yahut mikroplardan ibaret olduğu tarzındaki görüşler, ilmî bakımdan henüz temellendirilememiş bazı teoriler, faraziyeler ve yorumlar niteliğindedir. Zira duyular ötesi varlıklardan olmaları sebebiyle sadece nakil yoluyla doğru bilgi edinebileceğimiz cinlerin mahiyeti hakkında nasslarda ateşten yaratıldıklarının ötesinde bir bilgi mevcut değildir. Bu konuda müslümanın inanması gereken şey, cinlerin ateşten yaratılmış olmasıdır. Onun dışındakiler yorum ve şahsi görüşlerden ibarettir. Bazı Haşviyye mensupları hariç tutulursa[111] İslâm alimlerinin hemen hepsine göre mükellef yaratıklar olan cinler, mükellefiyetin üstesinden gelebilmeleri için şuur, idrak ve irade gücüne sahip olmaları gerekir ki, bu hususu çağımızda ileri sürülen cinlerin karbon asidi, enerji, ışın, mikrop vb. şeylerden ibaret olması hususuyla bağdaştırmak mümkün görünmemektedir. Çünkü anılan şeylerde şuur, idrak ve iradeden söz edilemez.

B. CİNLERİN MÜKELLEFİYET VE SORUMLULUKLARI

Bazı Haşviyye mensupları hariç İslâm alimlerinin hemen hepsine göre cinler şuur, idrak ve irade sahibi oldukları için mükellef ve sorumlu yaratıklardır.[112] "Ey cin ve insan toplulukları size ayetlerimizi anlatan,

[111] Bkz.Şiblî, Age, s. 49.
[112] Râzî, Age, XXVIII, 232 vd.; XXX, 153; İbn Teymiyye, Age, IV, 233-234;Şiblî, Age, s. 49; Demîrî, Age, I, 292.

bugünle karşalaşmanızdan sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?"[113] "Cinleri ve insanları ancak bana kulluk etmeleri için yaratmışımdır."[114] "Ey insan ve cin toplulukları sizin de hesabınızı ele alacağız."[115] mealindeki ayetler cinlerin yükümlü olduklarını gösterir. Bu yükümlülük sadece Hz. Peygamber dönemi için değil, önceki cin ümmetleri için de sözkonusudur.[116]

Kur'an'da verilen bilgilere dayanılarak cinlere peygamber gönderildiği noktasında İslâm alimleri arasında ittifak bulunmasına rağmen bu peygamberlerin insan veya cin türünden oluşu hususunda görüş ayrılıkları vardır. Bir görüşe göre cinlere gönderilen peygamberlerin cin türünden olması gerekir. Çünkü insan ve cin topluluklarına içlerinden peygamberler gönderildiğine işaret eden ayet[117] ile, gönderildiği topluluğun meleklerden değil insanlardan oluşması sebebiyle insan topluluklarına yine kendi türlerinden peygamber gönderildiğini bildiren ayet[118] buna delildir. Bu görüşe göre insanın insanla ünsiyet etmesi için nasıl ki, insanlara kendi türünden olan birisi peygamber olarak gönderildiyse, Allahın hikmeti, cinin peygamberinin onlarla ünsiyet etmesi için cinden olmasını gerekli kılar.

---

[113] el-En'âm 6/130.
[114] ez-Zâriyât 51/56.
[115] er-Rahmân 55/31.
[116] Bkz. el-Ahkâf 46/18.
[117] el-En'âm 6/130.
[118] el-İsrâ 17/94-95.

Alimlerin çoğunluğu ise cinlere kendi türlerinden peygamber gönderilmediği, insanlara gönderilen peygamberlerin aynı zamanda cinlerin de peygamberleri olduğu görüşündedir.[119] Bir başka görüşe göre de cinler arasından uyarıcılar seçilmiş, onlar da insanlara gönderilen peygamberlerden aldıkları bilgileri cinlere tebliğ etmişlerdir.[120] Kur'an-ı Kerim'de çeşitli milletlere gönderilen peygamberlerin kendi içlerinden seçildiği ve kendi dillerini konuştuğu önemle vurgulandığına[121], "Ey cin ve insan toplulukları! Size içinizden peygamberler gelmedi mi?"[122] mealindeki ayetin mevcudiyetine bakarak cinlere gönderilen peygamberlerin kendi türlerinden olduğu tarzındaki görüşü tercih etmek mümkündür.

Hz. Peygamberin cinlere de gönderilmiş bir peygamber olduğu için " Rasûlu's-sekaleyn=iki topluluğun peygamberi" ünvanını alması ve özellikle cin suresinde görüldüğü ve cinlerin ağzından " Ey kavmimiz Allahın davetçisine (Muhammed'e) uyun"[123] ayetinde ifade edildiği üzere, Rasûl-i Ekrem'in vahyinin cinleri de kapsaması O'na has bir meziyet olarak kabul edilebilir.

---

[119] Her iki görüş için bkz. Râzî, Age, XIII, 195; İbn Teymiye, Age, IV, 234;Şiblî, Age, s. 50; Demîrî, Age, I, 301; Tehânevî, Age, I, 265.
[120] Bkz. Râzî, Age, XIII, 195; Demîrî, Age, I, 301.
[121] el-Bakara 2/129,151; İbrâhîm 14/4.
[122] el-En'âm 6/130.
[123] el-Ahkâf 46/31.

C. CİNLER ĞAYBI BİLEBİLİR Mİ?

İslâm alimleri şu ayetlere dayanarak cinlerin mutlak ğaybı bilemiyecekleri görüşündedirler.[124]

"Ğaybın anahtarları Allahın yanındadır. Onları O'ndan başkası bilmez."[125]

"Süleymanın ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. (Sonunda yere) yıkılınca anlaşıldı ki, cinler ğaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azab içinde kalmazlardı."[126]

"O, (Allah) bütün ğaybı bilir. Ğaybına kimseyi muttali kılmaz."[127]

Mutlak ğaybı bilemeyen cinlerin, uzun süre yaşadıkları ve meleklerden haber sızdırabildikleri için[128], insanların bilemediği mutlak ğayb kapsamına girmeyen geçmiş veya hale ait bazı hususlara vakıf olmaları mümkündür.

---

[124] Râzî, Age, I, 89.
[125] el-En'âm 6/59.
[126] Sebe' 34/14.
[127] el-Cinn 72/26.
[128] Buhârî, Tefsîr, Sûre: 34/1; Müslim, Salât, 149; Tirmizî, Tefsîr, Sûre: 34.

D. CİNLER YER, İÇER VE EVLENİRLER

İslâm alimlerinin çoğunluğu cinlere ilişkin çeşitli ayet ve hadisleri yorumlayarak cinlerin insanlar gibi doğan, yiyip içen, evlenip çoğalan, ölen[129] ve hatta insanlarla ilişki kurabilen[130] varlıklar olduğu kanaatındadır. Cinlerin yemek kokularıyla, kemik vb. yemek artıklarıyla yahut hayvan dışkısıyla beslendiği rivayet edilirse de[131], kendilerine özgü bir tarzda beslendiklerini söylemek daha uygundur. Kaynaklar cinlerin insan şeklini alabildikleri gibi hayvanlardan yılan, kedi, köpek ve inek şekline girebildiklerini, dünyanın çeşitli bölgelerinde özellikle dağlık yerlerde, harabelerde, denizlerde, çöllerde, çöplüklerde ve mezarlıklarda yaşadıklarını kaydeder.[132]

E. CİNLER GÖRÜLEBİLİR Mİ?

İslâm bilginleri "Şeytan ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler"[133] mealindeki ayete dayanarak cinlerin aslî şekilleriyle görülmesinin

---

[129] Râzî, Age, I, 83;Şiblî, Age, s. 43 vd., 48.
[130] Şiblî, Age, s. 85 vdd., 95. Cinlerin insanlarla ilişki kurması vb. konuları hayal; bu konularda fikir yürütmeyi sınırı aşmak kabul eden alimler de vardır. Bkz. Ahmed Muhammed Şakir, Age, VII, 112.
[131] Şiblî, Age, s. 43 vdd.
[132] Şiblî, Age, s. 31-32, 36-39; Demîrî, Age, I, 293-295.
[133] el-A'râf 7/27.

mümkün olmadığı, çünkü Allah'ın, insanların gözünde böyle bir idraki yaratmadığı kanaatindedirler.[134] Hadislerde cin bahsinde zikrettiğimiz bir hadisle[135] ilgili olarak söylediğimiz gibi aslî şekilleriyle görülemeyen cinler eğer görülebilecek bir yapıya bürünürlerse insanlar onları görebilirler. İmam Şâfiî'nin yukarıdaki ayete dayanarak, cin gördüğünü söyleyen birine tazir cezasının uygulanması gerektiğini söylediği[136], bazı hadisçilerin de böyle bir iddia sahibinin adalet (dürüstlük) sıfatını kaybettiğine hükmettikleri nakledilir.[137] Mutezile kelamcıları, lâtîf cisimlerden oluşmaları sebebiyle cinlerin fiilen görülemeyeceğini, ancak cisimlerinin yoğunluğu arttırılır veya insanların görme gücü kuvvetlendirilirse görülmelerinin teorik olarak imkansız olmadığını kabul etmişlerdir.[138] Ancak onlara göre böyle bir şeyin peygamberlerden sonra vukua gelmesi mümkün değildir. Mümkün olsaydı peygamberlerin mucizesinin anlamı kalmazdı. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de Süleyman (a.s) kıssasından söz edilirken, insanların cinleri gördüğü yorumuna götürecek ifadeler[139] bulunmaktadır.[140]

[134] Bkz. Râzî, XIV, 54.
[135] Buhârî, Salât, 75; Müslim, Mesâcid, 39.
[136] Şiblî, Age, s. 35; Demîrî, Age, I, 297.
[137] Şiblî, Age, s. 35.
[138] Râzî, Age, XIV, 54;Şiblî, Age, s. 34-35.
[139] en-Neml 27/38-39; Sebe' 34/12-13.
[140] Bkz.Şiblî, Age, s. 34-35.

Hz. Peygamberin okuduğu Kur'an'ı cinlerin dinlediği konusunda fikir birliği içerisinde olan İslâm alimleri, O'nun cinni görüp görmediği konusunda ihtilaf etmişlerdir.[141] İbn Abbâs'a atfedilen bir rivayeti[142] göz önünde bulunduranlar görmediği; İbn Mes'ûd'a atfedilen bir rivayeti[143] göz önünde bulunduranlar ise gördüğü kanaatındadırlar. Muhakkık alimler bu konuda şu görüşü benimserler: Hz. Peygamberin cinle görüşmesi bir defa olmuşsa, İbn Mes'ûd rivayeti tercih olunur. Çünkü İbn Abbâs o sırada çok küçüktür, henüz memeden kesilmemiştir. Olay kendisine anlatılmış, o da rivayet etmiş olabilir. İbn Mes'ûd olaya bizzat şahittir. Yahut da Hz. Peygamber cinlerle birkaç defa bir araya gelmiştir. İlkinde Nahle'de onları görmemiş, okuduğu Kur'an'ı cinlerin dinlediği vahiyle kendisine bildirilmiştir.[144] Sonraki seferlerde İbn Mes'ûd'un dediği gibi Hz. Peygamber onları görmüştür.[145] İbn Abbâs'a atfedilen rivayete vb. dayanarak Hz. Peygamberin cinleri hiç bir zaman görmediği sonucu çıkarılmamalıdır. Miraçta Rabbini gördüğü bazı alimlerce kabul edilen ve en büyük melek-

[141] Râzî, Age, XXX, 152-153;Şiblî, Age, s. 54-69; Elmalılı, Age, VII, 5391-5395.
[142] Buhârî, Tefsîr, Sûre: 72; Müslim, Salât, 149; Ahmed b. Hanbel, Age, I, 252.
[143] Müslim, Salât, 150; Tirmizî, Tefsîr, 47.
[144] el-Cinn 72/1.
[145] Ahmed Naim, Age, II, 766-767.

lerden biri olan Cebrâîl ile sürekli görüşen Hz. Peygamberin cinleri ve şeytanları görmüş olması da tabiidir.[146]

F. CİNLERLE İNSANLAR ARASINDAKİ ETKİLEŞİM

Cinlerin insanlarla ilişkileri ve birbirlerine karşı etkileri hususunda da alimler arasında görüş birliği yoktur. Ehl-i Sünnet alimlerine göre insanlarla cinlerin birbirlerine tesir etmeleri mümkündür. Zira Kur'an'da, faiz yiyenlerin kıyamet günü şeytanın çarptığı kimselerin kalktığı gibi kalkacakları belirtilmiş[147] bir hadiste de şeytanın insan bedeninde kanın dolaştığı gibi dolaştığı bildirilmiştir.[148] Hz. Peygamberin, cinlerin insanlar üzerindeki etkilerinden kurtulmak ve onları tesirsiz hale getirmek için bazı ayetler okunmasını tavsiye etmesi de insanların cinlerin faaliyetlerine karşı kendilerini savunabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. Ebu'l-Yüsr el-Pezdevî gibi bazı sünnî alimler, cinlerin sadece vesvese vermek sureti ile insanlara etkili olabileceğini kabul ederler.[149]

[146] Bkz. Elmalılı, Age, VII, 5394.
[147] el-Bakara 2/275.
[148] Buhârî, Ahkâm, 21; Bed'ül-halk, 11; Ebû Dâvûd, Savm, 78.
[149] Pezdevî, Usûlü'd-dîn (Ehl-i Sünnet Akaidi, trc. Şerafettin Gölcük), s. 326.

Mutezileden Kâdî Abdulcebbâr gibi bazı alimler sünnî görüşü paylaşırken[150], büyük bir kısmı da batıla çağırması ve vesvese vermesi dışında inananlar üzerinde şeytanın hiç bir hakimiyetinin olmayacağını ifade eden ayetlerden[151] hareketle cinlerin insanlar üzerindeki etkisini kabul etmemiştir.[152]

Cinlerin ve şeytanın insanları etkilemesine engel olmak için Kur'an-ı Kerim'de Allah'a sığınılması emredilmiş[153], Peygamber Efendimizin de bu ve benzeri durumlarda Felak ve Nâs surelerini okuyarak Allah'a sığındığı[154]; Âyetü'l-Kürsî'yi[155], Bakara suresini[156], Bakara suresinin son iki ayetini (Âmene'r-Rasûlü)[157], Mü'min suresinin ilk üç ayeti ile Âyetü'l-Kürsî'yi bir-

[150] Bkz.Şiblî, Age, s. 135.
[151] İbrâhîm 14/22; en-Nahl 16/99.
[152] Cinlerin insanları etkilemesi konusundaki görüşler için bkz. Eş'arî, Makâlâtu'l-islâmiyyin, II, 434- 435; Râzî, Age, I, 82-83; İbn Teymiyye, Age, XXIV, 276-277; Yahyâ Hâşim, Mevkifu'l-müslim min müşkilâti'l-cinn, Mecelletü'l-Ezher, IL, sayı: 6, 1068-1069.
[153] el-A'râf 7/200; Fussilet 41/36.
[154] Tirmizî, Tıbb, 16; Ahmed b. Hanbel, Age, IV, 144, 146.
[155] Buhârî, Vekâle, 10; Fedâilu'l-Kur'ân, 10; Tirmizî, Fedâilu'l-Kur'ân, 2; Dârimî, Fedâilu'l-Kur'ân, 14.
[156] Dârimî, Fedâilu'l-Kur'ân, 13.
[157] Tirmizî, Fedâilu'l-Kur'ân, 3; Dârimî, Fedâilu'l-Kur'ân, 14.

likte okumayı[158] ve abdest almayı tavsiye ettiği bilinmektedir.[159]

Halk arasında yüz felci rahatsızlığına maruz kalanları cinlerin çarptığı kanaatinin ilmî ve dinî hiç bir dayanağı olmadığı gibi, eski kitaplarda sar'a (epilepsi) hastalığına yakalanmış kişilerin cinlerin tasallutu sebebiyle hastalandığına dair rivayetlerin de[160] dinî ve ilmî bir dayanağı yoktur. Bu tür bilgi ve rivayetler artık geçerliliğini kaybetmiş yanlış bilgilerdir. Bilim ve teknolojik gelişmeler ışığında fizikî-biyolojik birer rahatsızlık olduğu anlaşılan yüz felci ve sar'a hakkında böyle değerlendirmelerde bulunulmasının sebebi o dönemin zihniyeti ve olayları maddî alem verileriyle açıklama imkanı bulunamayınca manevî varlıklar olan cinlerin etkisiyle izah etme eğilimi olabilir.

Cinlerin insanları etkilemesi söz konusu olduğu gibi, insanların da cinleri etkilemesi söz konusudur. Kur'an'da, cinlerin gök haberlerini almalarına engel olan şeyi tesbit maksadıyla gönderdikleri heyetin Kur'an dinleyerek etkilendiklerini söylemeleri[161] ve hadislerdeki benzeri şeyler[162] bunun delilidir.

[158] Tirmizî, Fedâilu'l-Kur'ân, 2; Dârimî, Fedâilu'l-Kur'ân, 14.
[159] Ahmed b. Hanbel, Age, IV, 226.
[160] Bkz. Sâbûnî, Mâturîdiyye Akâidi, s. 102;Şiblî, Age, s. 134 vd.
[161] el-Ahkâf 46/29-31; el-Cinn 72/1-2.
[162] Buhârî, Ezân, 105; Tefsîr, Sûre: 72.

Cinlerle insanların karşılıklı etkileşimi konusunda çağımızda ortaya çıkan görüşlere göre cinler enerjik yapıları ve maddeyi etkileme güçleri sebebiyle insanları etkileyip yanıltabilirler.[163] Bu da beynin zayıf anında ilgili merkeze belirli oranda elektrik verilerek tahrik edilmesi sonra da hakimiyet sağlanarak cinnin kişiye görünmesi ve dilediğini yaptırması şeklinde olur.[164] İnsan da okuduğu şeylerle elektromanyetik dalgalar yayarak cinleri etkiler ve onları kullanarak büyü yapar. Cin istenileni yapmazsa yanar.[165] Ancak burada çağımızdaki bu tip görüşlerin henüz ilmî bakımdan temellendirilmiş olmadıklarını söylemek durumundayız.

Cinlerin insanlar üzerinde etkili olabileceğini benimseyenlerin bir kısmı bunun daha çok sihir ve büyü faktörlerinde ortaya çıktığını söyleyerek cinlerin bu nevi işlerde kullanılabileceğini ileri sürerler. Manaları anlaşılmayan "havâss" ve "azâim"[166] türünden bazı metinlerin okunması yoluyla cinlerden faydalanma girişiminde bulunulmasına hüddâmcılık, bu işte kullanıldığı söylenen cinlere hüddâm, bu işlerle meşgul olanlara hüddâmlı (cinci) denilir.[167] Ancak önde gelen alimlerin çoğunluğu

[163] M. Hans Ayberg, Age, II, 69.
[164] Ahmed Hulusi, Age, s. 91-92.
[165] Ahmed Hulusi, Age, s. 143-145.
[166] Cinlere ve şeytanlara tesir edip onları itaat altına alma yollarını konu edinen ilme ilmu'l-azâim adı verilmiştir. Bkz. Süleyman Uludağ, Azaim, DİA, IV, 299-300.
[167] Bkz. Türk Ansiklopedisi, Cin, XI, 10.

cinlerin tesirinden kurtulmak ve ona maruz kalmamak için Kur'an okuma dışında herhangi bir yola başvurulmasını tasvip etmemişlerdir.[168] Ruh çağırma ise bir cin çağırma işi olarak kabul edilmiştir. Hüddâmcılık ile ruh çağırma arasındaki fark, ruh çağırmada cinin hakimiyet kurması hüddâmcılıkta ise insanın cinni kullanması ve etkişi altına alması şeklinde açıklanmaştır.[169] İslâm dininin ana kaynaklarında bulunmayan azâim ve havâssa dair bilgiler daha çok Mısır, İran, Türk ve Hind bölgelerinde yaşayan eski kültürlerden müslümanlara intikal etmiş ve halk arasında yaygın bir şekilde benimsenen inançlar halini almıştır.[170]

G. CİNLERİN AHİRETTEKİ DURUMU

İslâm alimleri cinlerden kafir olanların Kur'an ayetlerinden hareketle[171] Cehennem'de azap göreceğinde ittifak etmelerine rağmen mümin olanlarının Cennet'le mükafatlandırılmaları konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

[168] Bkz. Süleyman Uludağ, Ag. Madde.
[169] Ahmed Hulusi, Age, s. 138.
[170] Bkz. D.B.Macdonald, Cin, İA, III, 192-193; Türk Ansiklopedisi, Cin, XI, 10.
[171] el-Cinn 72/15. Ayrıca şu ayetlere de bkz: Hûd 11/119; es-Secde 32/13.

"Rabbine karşı durmaktan korkan kimselere iki cennet vardır."[172] ayetini gözönünde bulunduran ve içlerinde İbn Abbâs, Şafiî, Mâlik, İbn Ebî Leylâ, Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed gibi alimlerin de bulunduğu çoğunluğa göre ilahî buyruklara itaat eden mümin cinler cennete girecektir. Ebû Hanîfe ve Leys b. Sa'd gibi diğer bazı alimler ise mümin cinlerin cehennemden kurtulmak suretiyle mükafatlandırılmış olacağı, fakat cennete giremeyeceği[173] ve nihayet hayvanlar gibi yok edileceği görüşündedirler. Cinlerin, Cennet'in yakınında veya A'râf'da bulunacaklarını söyleyenler de vardır.[174] Mümin cinlerin Cennet'e girmeyeceğini söyleyen grup, Hz. Peygamberi dinleyip kavimlerine dönen cinlerin "Allahın davetçisi (Muhammed'e) uyun. O'na iman edin ki, Allah ta sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi acı bir azaptan korusun." [175] derlerken Cennet'e girmekten söz etmediklerini sadece acı azaptan korunmaktan söz ettiklerini ileri sürerler. Ayrıca Cennet'le ilgili olarak Kur'an'da ve hadislerde yer alan bir çok nassın cinlere dair herhangi bir ifade taşımaması bu ikinci görüşü desteklemektedir.

[172] er-Rahmân 55/46.
[173] Her iki görüş için bkz. Râzî, Age, XXVIII, 33; İbn Teymiyye, Age, IV, 233-234; IX, 306-307; Demîrî, Age, I, 289; Aliyyü'l-kârî, Şerhu'l-fıkhı'l-ekber, s. 132.
[174] Bkz. Bâcûrî, Tuhfetü'l-mürîd, s. 107.
[175] el-Ahkâf 46/31.

H. LİTERATÜR

Kelama ve tefsire dair eserlerde, ayrıca hadis şerhi mahiyetindeki kitaplarda yer yer temas edilen cin konusunda, müstakil eserler de yazılmıştır. Bunların en meşhuru, Hanefî alimlerden Bedruddîn eş-Şiblî (öl. 769/1367) nin "Âkâmu'l-mercan fî ahkâmi'l-cân" adlı eseridir (Kahire, 1326). "Ahkâmu'l-cân" (Beyrût, ts.) ve "Ğaraibu ve Acâibu'l-cin" (Kahire, 1982) adlarıyla da yayımlanan eser, Muhammed Ferşad tarafından "Cinlerin Esrarı" adıyla Türkçeye de çevrilmiştir (İstanbul, 1974). Kitapta cin ve şeytan konularıyla ilgili ayetlerle hadislerden başka çeşitli rivayetlere de yer verilir. Bazı zayıf ve uydurma rivayetlerle israiliyyat türünden bilgileri ve artık geçerliliğini yitirmiş görüşleri de ihtiva eden eser, yüzkırk bab ve bir hatimeden meydana gelmiştir. Kitapta yer alan başlıca konular şunlardır:

Cinnin varlığı ve bu konudaki ihtilaf, ne zaman yaratıldıkları, ateşten yaratıldıkları, cisimleri, sınıfları, çeşitli şekillere girebilmeleri, meskenleri, herkesin cinden bir arkadaşının olması, yiyip içmeleri, aralarında nikahlanmaları ve üremeleri, mükellef olmaları, cinden peygamber gönderilip gönderilmediği, Hz. Peygamberin peygamberliğinin cinleri de kapsadığı, Hz. Peygamberden Kur'an dinledikleri ve O'nunla görüşmeleri, Ahiretteki durumları, cinnin arkasında namaz kılmanın hükmü, cinlerle cemaat oluşturulup oluşturulamayacağı, cinni öldüren insanın durumu, cinnin insanla nikahlanması, çift

cinsiyetlilerin cinlerin çocukları olduğu, cinnin hadis rivayet etmesi, insana tıp öğretmesi, insandan korkması, insanın cinni kullanması, Kur'an'ın cinni etkilemesi, cinnin sar'alı kişinin bedenine girmesi, Ammâr b. Yâsir'le boğuşması, ceylanların yürüyen cinler olduğu, insin cinne tapması, İblis meleklerden midir?, İblis'in, ateşten yaratıldığını ileri sürerek Adem'den daha hayırlı olduğunu iddia etmesindeki hatası, vesvesenin mahiyeti, hangi kötü amellerin İblis'e daha sevimli geldiği, onun cemaate muhalefet edenle beraber olduğu, tahtının deniz üstünde bulunduğu vb.

Şiblî'nin bu eserinden başka Ebû Hilâl el-Kûfî'nin "Ahbâru'l-cin"[176]; Şa'rânî'nin "Keşfu'l-hicâb ve'r-rân an vechi es'ileti'l-cân"[177]; selefî bir anlayışla kaleme alınmış olan Ömer Süleyman el-Eşkar'ın "Âlemü'l-cin ve'ş-şeyâtîn" (Beyrût, 1985); Abdulkerim Ubeydat'ın "Âlemü'l-cin fî dav'i'l-kitâb ve's-sünne" (Riyad, 1985); Ahmed Hulusi'nin "Din-Bilim Işığında Ruh İnsan Cin" (İstanbul, 1992, 9. bs.); Süleyman Ateş'in "İnsan ve İnsanüstü, Ruh Melek Cin İnsan" (İstanbul, 1985); Lutfullah Cebeci'nin "Kur'an-ı Kerim'e Göre Cin-Şeytan" (Konya, 1989) adlı kitapları da bu konuda yazılmış eserler arasında sayılabilir.

---

[176] Bağdatlı İsmail Paşa, İzâhu'l-meknûn, I, 41.
[177] Kâtip Çelebi, Keşfu'z-zunûn, I, 1488.

BİBLİYOGRAFYA

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Beyrût, ts.

Ahmed Hulusi, *Din-Bilim Işığında Ruh İnsan Cin*, İst. 1985.

Ahmed Muhammed Şâkir, *Cin*, Dâiratü'l-maârifi'l-islâmiyye, Beyrût, ts.

Ahmed Naim-Kamil Miras, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi*, Ankara, 1960-1973.

Ahmet Saim Kılavuz, *Cân*, DİA, İst. 1993.

Anahatlarıyla İslâm Akaidi ve Kelama Giriş, İst. 1987.

Alî el-Bûlâkî, *Ta'kîbât alâ ba'zı mâ yunşeru ve yuzâu*, Mecelletü'l-Ezher, IIL, Sayı:7, Kahire, 1976.

Aliyyü'l-Kârî, *Şerhu'l-fıkhı'l-ekber*, Kahire, 1375/1956.

Asım Efendi, *Kâmûs Tercemesi*, İst. 1305.

Bâcûrî, *Tuhfetü'l-mürîd alâ cevhereti't-tevhîd*, Beyrût, 1403/1983.

Bağdâdî, *Usûlu'd-dîn*, İst. 1346/1928.

Bağdatlı İsmail Paşa, *İzâhu'l-meknûn*, İst. 1971.

Buhârî, *el-Câmiu's-sahîh*, İst. 1979.

Dârimî, *es-Sünen*, Beyrût, ts.

Demîrî, *Hayâtü 'l-hayevân*, Kahire, 1389-1390/1969-1970.
Ebû Dâvûd, *es-Sünen*, Beyrût, ts.
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İst. 1936-1939.
Emin Işık, *Cin Suresi*, DİA, İst. 1993.
Eş'arî, *Makâlâtü 'l-islâmiyyîn*, İst. 1929-1930.
Fârâbî, *Mesâilu müteferrika* (el-Mecmû' içinde), Mısır, 1325/1907.
Gazzâlî, *el-Madnûnu 'l-kebîr*, Kahire, 1309.
Harpûtî, *Tenkîhu 'l-kelâm fî akâidi ehli 'l-islâm*, İst. 1330.
Hanry Lammans, *Ferâidü 'l-luğa*, Beyrût, 1889.
İbn Haldûn, *Mukaddime* (trc. Süleyman Uludağ), İst. 1982-1983.
İbn Manzûr, *Lisânu 'l-arab*, Beyrût, ts.
İbn Sînâ, *Risâletü 'l-hudûd* (Tis'u resâil fi'l-hikme ve't-tabîiyyât içinde), Mısır,1326/1908.
İbn Teymiyye, *Mecmûu 'l-fetâvâ*, Riyad, 1381.
Katip Çelebi, *Keşfu 'z-zunûn*, İst. 1971.
Kazvînî, *Acâibu 'l-mahlûkât ve ğarâibu 'l-mevcûdât* (Demîrî'nin Hayâtu'l-hayevân'ı içinde), Kahire, 1390/1970.
Muhammed Fuâd Abdulbâkî, *el-Mu'cemu 'l- müfehres li elfâzi 'l- kur'âni 'l-kerîm*, Beyrût, 1952.
M. Hans Ayberg, *Arzdan Arşa Sonsuzluk Kulesi*, İst. 1987.
M. Süreyya Şahin, *Cin*, DİA, İst. 1993.

Müslim, *el-Câmiu 's-sahîh*, Mısır, 1374-1375/1955-1956.
Pezdevî, *Usûlu 'd-dîn* (Ehl-i Sünnet Akaidi, trc. Şerafettin Gölcük), İst. 1980
Râğıb el-Isfahânî, *el-Müfredât fî ğarîbi 'l-kur'ân*, Mısır, 1970.
Râzî, *Mefâtîhu 'l-ğayb*, Kahire, ts.
Reşîd Rızâ, *Tefsîru 'l-menâr*, Kahire, 1959-1960.
Sâbûnî, *el-Bidâye fî usûli 'd-dîn* (Maturidiyye Akaidi, trc. Bekir Topaloğlu), Ankara, 1979.
Sadettin Evrin, *Çağımızın Kur'an Bilgisi*, Ankara, 1973.
Süleyman Ateş, *İnsan ve İnsanüstü Ruh Melek Cin İnsan*, İst. 1985.
Süleyman Uludağ, *Azâim*, DİA, İst. 1991.
Şiblî, *Ğarâibu ve Acâibu 'l-cin* (Âkâmu'l-mercan fî ahkâmi'l-cân), Kahire, 1982.
Teftâzânî, *Şerhu 'l-akâid* (İslâm Akaidi, hzr. Süleyman Uludağ), İst. 1980.
Şerhu 'l-makâsıd, Beyrût, 1989.
Tehânevî, *Keşşâfu ıstılâhâti 'l-fünûn*, Beyrût, ts.
Tirmizî, *es-Sünen*, Kahire, 1381/1962.
Türk Ansiklopedisi, *Cin*, Ankara, 1963.
W. M. Macdonald, *Cin*, İA, İst. 1963.
W. M. Watt, *Modern Dünyada İslâm Vahyi* (trc. Mehmet S: Aydın), Ankara, 1982.
Yahyâ Hâşim, *Mevkıfu 'l-müslim min müşkilâti 'l-cin*, Mecelletü'l-Ezher, IL, Sayı:6, Kahire, 1977.
Zebîdî, *Tâcu 'l-arûs*, Beyrût, ts.
Zemahşerî, *el-Keşşâf*, Beyrût, ts.